

HELSINGIN YLIOPISTO - HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution Uskontotieteen laitos	
Tekijä – Författare Mari Johanna Kiviluoto			
Työn nimi – Arbetets titel Naiset, luonto ja uskonto: ekofeministinen lähestymistapa uskontotieteessä			
Oppiaine – Läroämne Uskontotiede			
Työn laji – Arbetets art Pro gradu-tutkielma	Aika – Datum 12.11. 2004	Sivumäärä – Sidoantal 100	
Tiivistelmä – Referat <p>Tutkielmassa tarkastellaan ekofeminismiä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia uskonnollisten luontodiskurssien tutkimiselle. Ekofeminismi on saavuttanut Suomessa yllättävän vähäistä kiinnostusta siitäkin huolimatta, että sekä feministisellä tutkimuksella että toisaalta uskontoekologialla on jalansijansa suomalaisessakin uskontotieteessä. Tutkielman tehtävänä onkin osaltaan paikata tätä tyhjiötä ja paitsi esitellä keskeisiä ekofeministisiä teorioita, niin myös näiden pohjalta kehitellä uudenlaista näkökulmaa uskontotieteelliseen, ihmisen ja luonnon suhdetta koskevaan tutkimukseen.</p> <p>Metodologisena viitekehyksenä tutkielmassa on käytetty sekä van Dijkn kriittisen diskurssianalyysin että Chris Weedonin kuvaileman jälkistrukturalistisen teorian peruseräitä, vaikkei diskurssianalyysi olekaan tutkielman pääasiallinen tavoite. Vaikka tutkielmassa sitoudutaan avoimesti ekofeministiseen projektiin, on näkökulma myös käytettyyn tutkimuskirjallisuuteen kriittinen: yhtäältä ekofeminististä näkökulmaa esitetään vaihtoehdoksi ns. perinteisille uskonnontutkimuksen teorioille, toisaalta tarkastellaan itseään ekofeminismiä ja sen lähtökohtia itsekriittisesti. Tutkielmassa käytetty uskonnon määritelmä nojaa Clifford Geerzin määritelmään uskonnosta symbolijärjestelmänä, joka osaltaan muokkaa yhteiskunnallista järjestystä sekä yhteiskunnan jäsenten syvimpiä arvoja ja asenteita. Näin nähtynä uskonnolla on tärkeä asema myös luontodiskurssien muodostamisessa ja ylläpitämisessä, eikä sitä näin ollen ole syytä jättää ekofeministisen tarkastelun ulkopuolelle.</p> <p>Ekofeminismi on 1970-luvulla syntynyt feminismin haara, jonka perustana on ajatus, että kaikki alistamisen muodot ovat verkkomaisessa suhteessa toisiinsa ja niiden taustalla toimivat samat mekanismit, oli kyseessä sitten rotuun, luokkaan, sukupuoleen tai lajiin perustuva sortaminen. Sorron taustalla toimivan ideologian ydin on käsitys järjen vallasta luonnon yli, jolloin alistetut ryhmät sekä naisellistetaan että naturalisoidaan. Tämän käsityksen perustan muodostavat länsimaista ajattelua jäsentävät dualismit kuten järki/tunne, mies/nainen, mieli/ruumis, yhteiskunta/luonto. Myös ympäristökriisin katsotaan nousevan näistä dualismeista, joten niiden tarkastelu, esiin kaivaminen ja purkaminen ovat yksi tärkeä osa ekofeminististä projektia. Näin ollen myös tässä tutkielmassa on kiinnitetty erityishuomio dualismeihin käyttäen apuna Val Plumwoodin teoriaa dualistisista mekanismeista ja toisaalta Karen Warrenin teoriaa dualismeihin nojaavasta herruuden logiikasta. Tutkielmassa luodaan myös katsaus länsimaisen, dualismeille pohjaavan luontosuhteen syntyyn niin filosofiassa, tieteessä kuin kristinuskossakin siten, kuin se ekofeminismin parissa yleisesti käsitetään. Tutkielmassa keskitytään kahteen ekofeministiseen pääsuuntaukseen, materiaaliseen ja kulttuuriseen ekofeminismiin. Näistä ensimmäisen taustalla ovat erilaiset sosialistiset ja marxilaiset teoriat: painotus on biologisesti ja sosiaalisesti sukupuolittuneessa työn jakautumisessa sekä naisen asemassa uusintavan työn tekijänä ja välittäjänä kulttuurin ja luonnon välissä. Kulttuurinen ekofeminismi puolestaan näkee ongelmien juuret enempi kulttuurisina, jolloin pääpaino on patriarkaalisella kulttuurin tavalla väheksyä kaikkea feminiiniseksi luokiteltua ja siten sekä naisia että luontoa. Tutkielmassa nämä kaksi näkökulmaa yhdistetään, sillä symbolis-materiaalisen sortokäsityksen mukaisesti huomio tulee kiinnittää yhtä lailla sorron materiaaliseen kuin kulttuuriseenkin puoleen. Tämän yhdistämisen tuloksena muodostuu uudenlainen näkökulma: ekofeministinen holismi.</p> <p>Ekofeministisen holismin teorian juuret ovat paitsi yllä mainituissa ekofeminismin muodoissa, niin myös pyrkimyksessä ylittää ekofeministisen ajattelun sisäiset dualismit. Teoria nojaa yhtäältä ns. ekologiseen hoivaetiikkaan ja toisaalta ajatukseen ekologisesta holismista: kokonaisuus hahmotetaan osiensa kautta, ja pääpaino on erilaisten suhteiden verkkomaisessa ymmärtämisessä. Huomio kiinnitetään yhtä lailla materiaaliseen kuin diskursiiviseenkin todellisuuteen, sillä valtarakenteet muotoutuvat näiden kahden vuorovaikutuksesta. Ekofeministinen holismi tarjoaakin uskonnollisten luontodiskurssien kriittiseen tarkasteluun monipuolisen näkökulman, jonka avulla on mahdollista paljastaa näiden diskurssien taustalla vaikuttavia dualistisia rakenteita samalla, kun huomioidaan myös näiden rakenteiden materiaaliset ja sosiaaliset vaikutukset. Kasaantuvien ekologisten ja sosiaalisten ongelmien edessä tällainen näkökulma puoltaa paikkaansa myös uskontotieteessä.</p>			
Avainsanat - Nyckelord ekofeministiset teoriat - länsimainen luontosuhde - dualismit - ekologinen holismi - ekologinen hoivaetiikka - uskonnollinen luontodiskurssi			
Säilytyspaikka - Förvaringställe Uskontotieteen laitos (Topelia)			